

**ВОВК ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА**

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова  
ORCID ID 0000-0002-0588-2095*

**БЕНЬКОВСЬКИЙ СЕРГІЙ ЮРІЙОВИЧ**

*кандидат юридичних наук,  
начальник кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін  
Київського інституту Національної гвардії України  
ORCID ID 0000-0003-0757-9513*

**ВИКОРИСТАННЯ TELEGRAM ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ  
ДИСЦИПЛІН КУРСАНТАМИ-НАЦГВАРДІЙЦЯМИ  
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

*Статтю присвячено узагальненню досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні правових дисциплін в навчальних закладах з особливими умовами навчання. Наголошено, що використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі зумовлено чинниками об'єктивного та форс-мажорного характеру. До першої групи чинників автори відносять світоглядні зміни, зміну лінійного типу мислення кліповим, діджиталізацію всього суспільного життя, що пов'язано з новим етапом у розвитку людства – інформаційним та постінформаційним суспільством і здобутками четвертої промислової революції.*

*Друга група чинників відображає непередбачувані події в житті людства або окремої країни, які змінюють підходи, методи та інструментарій у забезпеченні навчального процесу: пандемія COVID-19, російсько-українська війна.*

*У статті звернено увагу на те, що застосування новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі охоплює технічні засоби, нові підходи, нові методи і методики навчання, зміну статусу викладача (від ментора і єдиного джерела знань до консультанта, керівника навчального процесу).*

*Кожна навчальна дисципліна передбачає адаптацію новітніх інформаційно-комунікаційних технологій під свої особливості. Щодо викладання юридичних дисциплін варто враховувати: значний обсяг матеріалу, постійні зміни у законодавстві і судовій практиці. Особливу увагу в статті приділено використанню у викладанні юридичних дисциплін месенджера Telegram. Показано, що за допомогою цього додатка можна організувати як індивідуальну, так і групову роботу в умовах дистанційного навчання та забезпечити курсантам вільний доступ до навчальних матеріалів. Виокремлено позитивні сторони використання вказаного месенджера як для курсантів, так і для викладачів.*

**Ключові слова:** юридичні дисципліни; дистанційне навчання; навчальний процес; методи навчання; інструментарій навчання; месенджер Телеграм-канал.

**Постановка проблеми.** Поліцентричність та багатомірність сучасного соціального життя виявляється і в особливостях освіти та освітнього процесу. Нині у вітчизняній освітній традиції паралельно співіснують два типи навчання:

- *підтримувальний* (традиційний, консервативний), основним призначенням якого є відтворення наявної культури, її паттернів та кінечної множини інформації, що виявляється у спадковості соціального досвіду;

- *інноваційний*, спрямований на привнесення нового в освітній процес, створення ноу-хау в освітньому просторі шляхом оперативного реагування як особистого, так і суспільного порядку та з використанням новітніх досягнень в науці і техніці.

Інноваційний тип навчання останніми роками став домінуючим. Широке застосування новітніх технічних та інформаційних технологій в освітньому процесі допомагає забезпечувати неперервний навчальний процес.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Нині заявлена тематика наукової розвідки є надзвичайно актуальною. Варто зазначити, що в Україні питання використання месенджерів у навчальному процесі досліджують О. Кошелева, І. Скрипченко, С. Сергіна, Ю. Чаплинська та ін.

**Мета** цієї статті полягає у висвітленні можливостей месенджера Telegram у викладанні таких навчальних дисциплін, як «Конституційне право України» і «Сімейне право» в умовах дистанційного навчання.

**Виклад основного матеріалу.** Сучасні методи та інструментарій, що використовують у навчанні, істотно відрізняються від тих, які були актуальними на початку XXI століття. За збереження основних форм навчання (лекція, семінарські і практичні заняття) нині змінюються інструменти, за допомогою яких забезпечується навчальний процес. Можна виділити причини змін у виборі методів та інструментів, які використовують у підготовці курсантів-нацгвардійців. При цьому ці причини, значною мірою, мають об'єктивний характер. Умовно виділимо три такі причини: світоглядні зміни, діджиталізація суспільного життя, форс-мажорні обставини.

Світоглядні зміни, що впливають на організацію та забезпечення навчального процесу, є масштабними і тектонічними зсувами у системі життєвої орієнтації значної частини людства. Остання чверть XX століття стала епохальною для вищої освіти, що найбільше виявилось у визнанні

і прийнятті нею неоконсервативних поглядів, які проголошують безумовними цінностями приватну ініціативу, конкуренцію, динамізм, менеджеризацію, апологетику модернізації, вимогу привнесення нового духу, теорію завершеного проєкту тощо. На практиці це привело до суттєвих змін у навчальних планах, змісту навчальних предметів і методів навчання, оптимізації штату викладачів та тектонічних змін у сфері управління навчальними закладами (орієнтація на профітно-ринкові цінності, конкуренція, спроможність до самофінансування і виживання). Ці причинно-наслідкові зміни такого характеру ми детально описали у статті «Change of the paradigm of university education» [1].

Значно впливає на зміни у забезпеченні навчального процесу і той період розвитку людства, в якому ми живемо і який має різні назви: постмодернізм, постінформаційне суспільство, інноваційно-нанотехнологічне суспільство тощо. Сучасність визнає інформацію головним ресурсом, оскільки вона здатна «стискувати» простір та «прискорювати» час (Д. Харвей, Е. Гідденс), створювати «потік ситуацій» і пришвидшувати темп життя (Е. Тоффлер). Відомий дослідник Клаус Шваб у двох своїх працях «Четверта промислова революція» і «Технології Четвертої промислової революції» описав причини, основні тенденції і можливі майбутні наслідки лавиноподібного розвитку наукового знання і технологій у XXI столітті. Цим самим він порушив логіку осмислення революційних подій у вказаних сферах, оскільки, за загальним правилом, людство може лише в режимі постфактум осмислювати такі зміни, а К. Шваб, ніби побоюючись не встигнути, уже проаналізував та описав зміни в науково-інформаційних координатах сучасності та проголошує настання ери нової промислової революції [2, с. 11].

Ця група причин суттєво впливає на вибір та використання викладачем здобутків четвертої промислової революції: «З появою і поширенням мережі Інтернет викладачі почали застосовувати його можливості з метою збільшення ефективності освітнього процесу, як засіб наочності і спосіб підвищення мотивації студентів. Поява технічних засобів (комп'ютерів, планшетів, смартфонів) вплинула на способи подання інформації, яка сьогодні найчастіше подається в мультимедійному форматі, тобто в декількох формах одночасно: текстовій, графічній, відео, аудіо, інтерактивній» [5]. А запровадження інноваційних технологій у навчальному процесі є можливістю переведення інноваційних нововведень

у систему норм, вказівок, засобів та прийомів, які забезпечують їх результативність і реалізацію на практиці в певний проміжок навчального процесу. У ширшому розумінні, інноваційні технології в навчальному процесі реалізують поопераційне впровадження різних видів педагогічних нововведень, що викликають зміни в традиційному педагогічному процесі [3, с. 7].

Форс-мажорними обставинами вважаємо непрогнозовані події в соціальному житті людства або окремої держави, які унеможливають забезпечення навчального процесу традиційними методами та інструментами. Йдеться про пандемію COVID-19 та війну рф проти України. На виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» від 11 березня 2020 р. № 211 зі змінами від 16 березня 2020 р. № 215, в усіх ЗВО та ЗЗСО було запроваджено дистанційне та онлайн навчання. Дистанційне та онлайн навчання стало нормою для вітчизняних навчальних закладів в умовах широкомасштабного вторгнення росії в Україну. У зв'язку з цим інтерес до додатків для відеоконференцій, сервісів та месенджерів учителів та викладачів значно зріс. У березні 2020 року, порівняно з січнем–лютим вказаного року за даними Google Trends, у світі популярність пошукових запитів на тему відеоконференцій зросла всемеро. Україна у цьому дослідженні посіла 39 місце [4].

Військові дії на значній території України внесли свої корективи у вибір викладачем інструментарію для якісного забезпечення навчального процесу, зокрема в умовах перебування курсантів у місцях тимчасової дислокації. Тим більше, що у непристосованих приміщеннях переважно спостерігаються серйозні проблеми, пов'язані з доступністю та швидкістю інтернету, що суттєво впливає на якість проведення онлайн занять. Окрім того, здійснення навчального процесу поза межами постійного місця дислокації також унеможливує користування курсантами бібліотечним фондом, що суттєво скорочує обсяги інформації, необхідної для підготовки до занять та формування знань з конкретної навчальної дисципліни. За таких умов постала потреба використання засобів, які забезпечували б функцію групових чатів, дзвінків і відеоконференцій. Такими інструментами є Telegram, ZOOM, Meet, Bandicam. Вибір Telegram як інструмента дистанційного навчання не випадковий, зумовлений тим, що він має переваги на відміну

від інших месенджерів (What'sApp, Viber, Skype, Facebook, Messenger). Telegram має такі відмінності:

- можлива передача файлів будь-якого формату (RAR-архів, таблиці в Excel, інструкція в PDF, MP3, аудіо і відео);
- Cloud зберігання даних забезпечує доступ до них упродовж тривалого часу;
- проста і зручна синхронізація з іншими пристроями (месенджер працює на платформах iPhone, Android, WindowsPhone; також є можливість заходити до свого облікового запису з декількох пристроїв);
- не обмежена кількість одночасних сесій, що дозволяє ефективно використовувати час;
- швидка доставка повідомлень і файлів;
- створення великих загальних чатів одночасно до 5000 учасників.

Саме вказані відмінності Telegram у поєднанні з можливостями Bandicam і було використано у викладанні навчальної дисципліни «Конституційне право України» і використовуються під час вивчення навчальної дисципліни «Сімейне право».

Також перевагами Телеграм є те, що за його допомогою відбувається:

- швидка та доступна комунікація між курсантами і викладачем (можливий діалог для уточнення завдань або окремих питань),
- участь в освітньому процесі за межами навчальних занять (за наявності вільного часу курсант має можливість продовжувати самоосвіту),
- зручність зберігання матеріалів курсу та необмежений в часі доступ до них,
- контроль за активністю курсантів щодо ознайомлення з навчальним матеріалом,
- швидке та зручне ознайомлення курсантів зі змінами у законодавстві та судовій практиці (викладач має можливість швидко поширювати необхідну актуальну інформацію в рамках навчальної дисципліни),
- відсутність необхідності створення окремого додатка або реєстрації на сторонньому сервісі (простота реєстрації та користування месенджером),
- використання месенджера безкоштовно,
- можливість відкритого обговорення труднощів предмета між курсантами,
- можливість збору зворотного зв'язку від курсантів після заняття та перевірки самостійної роботи,
- відсутність необхідності друкування текстів завдань, контрольних робіт на паперовому носії, натомість здійснення розсилки посилань на тестові гугл-форми, тексти судових рішень, позовів та інших документів для виконання практичних завдань [5].

На особливу увагу заслугове використання можливостей Телеграм у поєднанні з програмою Bandicam. Bandicam дозволяє робити високоякісний відеозахват дій, які відбуваються на моніторі (при цьому не має значення чи це гра, кіно, стрім, або операції в браузері) [6]. Завдяки Bandicam було записано відеолекції з навчальної дисципліни «Конституційне право України». При цьому зазначимо, що ця програма дозволяє записувати відеолекції з одночасним показом презентацій. Також Bandicam використовується для демонстрації користування електронними сервісами та замовлення онлайн-послуг (наприклад, процедура реєстрації новонародженого через «Малютко»); елементів електронного суду; доступного пояснення як правильно виконати практичне заняття тощо. Створені за допомогою Bandicam навчальні продукти поширюються за допомогою тематичного Telegram-каналу для цільової аудиторії, що сприяє якісному засвоєнню навчального матеріалу. Особливо це актуально в умовах відсутності доступу до інтернету, або інтернету низької швидкості.

Варто зважити на те, що вказаний месенджер має також функції, що допомагають в організації роботи самого викладача, оскільки спостерігаються суттєві зміни ролі викладача у навчальному процесі, а саме:

- поступово втрата «статусу» основного джерела інформації для курсанта,
- виконання ролі організатора, модератора, консультанта, керівника та експерта самостійної роботи курсантів.

Все це потребує пошуку більш ефективних засобів навчання, які виконували б у навчальному процесі такі функції: інформувальну, формувальну, систематизувальну, контролювальну та мотивувальну.

В умовах війни викладач теж може мати серйозні проблеми з доступом до розроблених методичних матеріалів, бібліотек, стаціонарних персональних ЕОМ тощо. Завдяки Telegram викладач має змогу:

1) встановити нагадування про події (заплановані заняття та їх теми), що особливо важливо в ситуаціях, які ускладнюють використання паперового варіанту документів, розкладів тощо;

2) розсилати заплановані повідомлення (таймер через опцію Schedule message) дозволяє надсилати ситуативну інформацію або завдання, що не порушує при цьому особистий час курсантів; в умовах війни не завжди є якісний зв'язок;

3) відсилати повідомлення без звуку (опція Send without sound), в разі появи нових даних в позааудиторний час, щоб не відволікати увагу курсантів;

4) створити тематичні папки, що допомагає впорядкувати навчальні матеріали, спрощує процес доступу до матеріалів за темами занять.

Заслугове на увагу функція Telegram, використання якої дозволяє якісно забезпечувати навчальний процес через можливість створення ChatBot. Як відомо, чат-бот є «безтілесним» роботом у сфері послуг, основне завдання якого полягає у відповідях на найбільш поширені запитання; який функціонує на основі штучного інтелекту, виконує набір необхідних для полегшення людського життя функцій, реалізується виключно у віртуальному світі і може продукувати цифрові симулякри, аватари, моделі чи, навіть, світи, у такий спосіб розширювати межі віртуальної реальності і формувати ключові точки її відмінностей від реального світу [7]. А «освітній бот є автоматизованою інтелектуально-навчальною системою, яка функціонує на основі штучного інтелекту, що забезпечує зміст навчання та формує спеціальне середовище для вивчення та перевірки знань за певним предметом у діалоговій формі» [7].

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Використання та застосування здобутків четвертої промислової революції в освітньому процесі буде лише розширюватися. Це є закономірним наслідком тих світоглядних змін, які відбулися впродовж останніх десятиліть. Тому для ефективного використання інформаційних технологій в освітньому процесі потрібно підвищувати рівень інформаційно-цифрової культури як викладачів, так і курсантів.

Перспективні напрями подальшого наукового пошуку з досліджуваної теми пов'язані з питаннями можливості ефективного використання інформаційного простору під час забезпечення освітнього процесу, аналізу та формування проблемних аспектів, що постають під час реалізації практичної діяльності, зміни умов сьогодення під впливом технологічного процесу та формування належних компетенцій з реалізації поставлених завдань.

Використання можливостей Telegram у поєднанні з Bandicam дозволяють забезпечувати неперервний освітній процес у навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, зокрема під час вивчення таких навчальних дисциплін як «Конституційне право України» і «Сімейне право».

#### Список використаних джерел

1. Вовк В. М., Олійник У. М. Здобутки Четвертої промислової революції як виклик сучасній

юриспруденції. Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави: *Збірник тез XXV щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, 18 лютого 2021 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2021. С. 11–13.*

2. Vovk V., Kalinichenko A. Change of the paradigm of university education. *EURÓPSKA VEDA. Vedecký časopis*. 2018. № 3. P. 23–27.

3. Кошелева О. О., Скрипченко І. Т. Інноваційні технології в системі фізичного виховання студентів ЗВО: *методичні рекомендації*. Дніпро: Журфонд, 2021. 46 с.

4. Попит на сервіси для відеоконференцій зріс більш ніж у 7 разів. URL: <https://www.globallogic.com/ua/about/news/video-conferencingservices/> (дата звернення: 28.10.2022).

5. Сергіна С. В. Використання TELEGRAM в процесі оволодіння іноземною мовою у рамках дистанційного навчання. URL: [http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/46489/1/Serhina\\_Vykorystannia\\_Telegram\\_2020.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/46489/1/Serhina_Vykorystannia_Telegram_2020.pdf) (дата звернення: 28.10.2022)

6. Що таке Bandicam? Як користуватися програмою. Як використовувати програму Bandicam Як користуватися bandicam для запису ігор. URL: <https://mkr-novo2.ru/uk/po/chto-takoe-bandicam-kak-polzovatsya-programmoi-kak-ispolzovat.html>

7. Чаплінська Ю. С. Можливості використання чат-ботів в освітній сфері. URL: [http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/CHaplinska\\_YUS\\_Vykorystannya\\_chat-botiv\\_v\\_osviti.pdf](http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/CHaplinska_YUS_Vykorystannya_chat-botiv_v_osviti.pdf)

### References

1. Vovk, V. M., Oliinyk, U. M. (2021). Zdobutky Chetvertoi promyslovoi revoliutsii yak vyklyk suchasnoi yurysprudentsii. Upravlinski ta pravovi zasady zabezpechennia rozvytku Ukrainy yak yevropeiskoi derzhavy : *zbirnyk tez XXV shchorichnoi zvitnoi naukovoї konferentsii naukovopedahohichnykh pratsivnykiv, doktorantiv ta aspirantiv Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova [Achievements of the Fourth Industrial Revolution as a challenge to modern jurisprudence. Administrative and legal principles of ensuring the development of Ukraine as a European state: a collection of theses of the*

*XXV annual reporting scientific conference of scientific and pedagogical workers, doctoral students and postgraduates of Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkova]. (m. Khmelnytskyi, 18 liutoho 2021 roku). Khmelnytskyi: Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova. S. 11–13. [in Ukrainian].*

2. Vovk, V., Kalinichenko, A. (2018). Change of the paradigm of university education. *EURÓPSKA VEDA. Vedecký casopis*. № 3. P. 23–27.

3. Kosheleva, O. O., Skrypchenko, I. T. (2021). Innovatsiini tekhnolohii v systemi fizychnoho vykhovannia studentiv ZVO: metodychni rekomendatsii. [Innovative technologies in the system of physical education of students of higher education institutions: methodical recommendations]. Dnipro: Zhurfond. 46 s. [in Ukrainian].

4. Popyt na servisy dlia videokonferentsii zris bilsh nizh u 7 raziv. [The demand for video conferencing services has increased more than 7 time] URL: <https://www.globallogic.com/ua/about/news/video-conferencingservices/> [in Ukrainian].

5. Serhina, S. V. Vykorystannia TELEGRAM v protsesi ovolodinnia inozemnoiu movoiu u ramkakh dystantsiinoho navchannia. [Using TELEGRAM in the process of mastering a foreign language as part of distance learning]. URL: [http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/46489/1/Serhina\\_Vykorystannia\\_Telegram\\_2020.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/46489/1/Serhina_Vykorystannia_Telegram_2020.pdf)

6. Shcho take Bandicam? Yak korystuvatysia prohramoiu. Yak vykorystovuvaty prohramu Bandicam Yak korystuvatysia bandicam dlia zapysu ihor. [What is Bandicam? How to use the program? How to use Bandicam program? How to use Bandicam to record games? such as]. URL: <https://mkr-novo2.ru/uk/po/chto-takoe-bandicam-kak-polzovatsya-programmoi-kak-ispolzovat.html> [in Ukrainian].

7. Chaplinska, Yu. S. Mozhlyvosti vykorystannia chat-botiv v osvitnii sferi [Possibilities of using chatbots in the educational field]. URL: [http://mediaosvita.org.ua/wpcontent/uploads/2020/07/CHaplinska\\_YUS\\_Vykorystannya\\_chat-botiv\\_v\\_osviti.pdf](http://mediaosvita.org.ua/wpcontent/uploads/2020/07/CHaplinska_YUS_Vykorystannya_chat-botiv_v_osviti.pdf) [in Ukrainian].

**Vovk Viktoriia,**

Doctor of Law, Professor,  
Professor of the Department of Theory and History of State and Law of the Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov

**Benkovsky Serhiy**

Candidate of Legal Sciences,  
Head of the Department of Social, Humanitarian  
and Legal Disciplines of the Kyiv Institute  
of the National Guard of Ukraine

**USE OF TELEGRAM CHANNEL IN THE  
PROCESS OF STUDYING LEGAL DISCIPLINES  
BY NATIONAL GUARD CADETS IN THE  
CONTEXT OF DISTANCE LEARNING**

*The Article is devoted to summarizing the experience of using information and communication technologies in teaching legal disciplines in educational institutions with special learning conditions. It is emphasized that the use of modern information and communication technologies in the educational process is due to objective and force majeure factors. The first group of factors includes worldview changes, changing the linear type of thinking to clip thinking, digitalization of all social life, which is associated with a new stage in the development of mankind – the information and post-information society and the achievements of the Fourth Industrial Revolution. The second group of factors reflects unpredictable events in the life of mankind or a particular country that change approaches, methods and tools in providing the*

*educational process: the Covid-19 pandemic, the Russian-Ukrainian war. The Article draws attention to the fact that the use of the latest information technologies in the educational process is the unity of technical means, new approaches to the educational process, new teaching methods and methodologies, changes in the status of a teacher (from a mentor and the only source of knowledge to a consultant, head of the educational process). Each academic discipline implies the adaptation of the latest information and communication technologies to its own characteristics. In the case of teaching legal disciplines, one should take into account: a large amount of learning material, constant changes in legislation and judicial practice. Particular attention is paid to the use of the Telegram messenger in teaching legal disciplines: it is shown that using this application makes possible to organize both individual and group work in distance learning, which provides cadets with free access to educational materials. The positive aspects of using the specified messenger are highlighted both for cadets and for the teacher.*

**Keywords:** legal disciplines; distance learning; educational process; teaching methods; teaching tools; messenger; Telegram channel.